

1. Brata in sestra

Ustanovitelj Opus Dei –
življenjepis sv. Jožefmarija
Escrivája.

7. Nov. 2020

[↗ Nazaj na kazalo](#)

»Prehodno obdobje«, o katerem smo govorili, ko sta gospa Dolores in njena hči velikodušno privolili, da prevzameta vajeti domačega gospodinjstva v centrih Dela, se z babičino smrtjo ni končalo. A potem ko matere ni bilo več, je ustanovitelj

na tistem razmišljal, da bi bilo treba nekoliko prilagoditi stike, ki so jih drug z drugim in z Delom imeli oba brata in sestra. Četudi so vsi trije – Jožefmarija, Carmen in Santiago – pripadali isti družini, so bile njihove pretekle izkušnje in notranje razpoloženje zelo različni; namreč vsak človek nedvomno s seboj nosi neodtujljivo popotnico hrepenenj in upov, pa naj bodo še tako skromni. Ravno tako je res, da je vsak izmed treh – Carmen, Jožefmarija in Santiago – imel svoje značilne osebnostne poteze. Nekatere značajske lastnosti so jim bile skupne, bodisi podedovane bodisi privzgojene. Zanimivo pa bi bilo ugotoviti, od kod so prevzeli tisto vročekrvnost, ki je ob redkih priložnostih silovito pridrla na dan, nato pa brž spet poniknila, ne da bi pustila najmanjšo sled razburjenja.

Če preletimo zgodbo vsakega od njih treh, bomo videli, da njihova

življenja niso tekla vzporedno,
čeprav so vsi pripadali istemu domu.
Dejansko je imelo Santiagovo
otročstvo prav malo skupnega z
odraščanjem njegovega brata in
sestre. Tri tedne po njegovem rojstvu
je njegova mati dopolnila
dvainštirideset let. Nikoli ni doživel
obetavnega in srečnega domačega
ognjišča iz prvih časov v Barbastru.
Ko je prišel na ta svet, je pri
Escrivájevih doma prevladoval križ.
Vzdušje je bilo veselo, vendar
nalomljeno zaradi številnih bolečih
pripetljajev. Staršem in otrokom se je
dogajalo tako kot svetim dušam, ki
jih Gospod polagoma prazni, da bi jih
lahko napolnil s svojim Duhom. Tako
je bilo tudi z družino gospoda Joséja,
ki jo je Bog korak za korakom
približeval duhu Dela. Njeno
dolgotrajno romanje od mesta do
mesta, od odpovedi do odpovedi, je
terjalo nepreštene žrtve, ki so jih vsi
obzirno hranili v svojih
najzasebnejših spominih.

Mnogo let pozneje – ko sta bila Carmen in Jožefmarija že pokojna – nam Santiago, ko podaja svoje pričevanje, pove nekaj, kar je neizbrisno zaznamovalo njegovo življenje in česar si morda ne bi drznil reči za časa življenja svojega brata in sestre:

»Naš dom,« priznava, »nikoli ni bil normalen dom v najstrožjem pomenu besede. Normalen dom je zame dom, kamor lahko otroci pripeljejo prijatelje, jih povabijo na kosilo ali na malico itd. Tega jaz nisem mogel vedno početi. Tudi iz študentskih let se spominjam, da če me je kdo povabil k sebi, mu jaz tega nisem mogel vrniti. Moji sestri Carmen se je dogajalo enako.«^[1]

Ob smrti gospoda Joséja je božja previdnost poskrbela, da je starejši brat, kot je obljubil pred očetovim truplom, mogel prevzeti njegovo vlogo. Tisti daljni in otožni božič leta

1924 je bil grenak za vso družino in otrok Santiago si ga je za vedno zapomnil. Edini priboljšek, ki so si ga lahko privoščili ob praznični mizi, je bil kos marcipana, ki ga je kupila Carmen; vendar se je izkazalo, da je bil pokvarjen, in ga je bilo treba zavreči. Že čez nekaj dni je malega čakalo novo razočaranje. Sredi žalovanja je otrok hrepeneče pričakoval, da bo za praznik svetih treh kraljev dobil kakšno igračo. Namesto tega pa je prejel nepričakovan udarec:

»V spomin se mi je vtisnilo,«
pripoveduje pol stoletja pozneje,
»tudi nezadovoljstvo ob domačem
obdarovanju svetih treh kraljev.
Čakala me je škatla in jaz sem bil
navdušen, misleč, da je notri
avtomobil. Ko pa sem jo odprl, sem
ugotovil, da sem dobil par čevljev.«^[2]

Zatem je prišla začasna prekinitev družinskega življenja. Aprila 1927 je

Jožefmarija odšel v Madrid, da bi dokončal svoj študij in opravil doktorat. Gospa Dolores je v Fonzu pričakovala sinovih novic, da bi se lahko vsa družina preselila v Madrid. Nestrpno so preštevali koledarske dni in malemu Santiagu so se dnevi neznansko vlekli, tako da je nepotrpežljivost še ponoči razvnela njegovo domišljijo:

»Pričakoval sem, da nas bo Jožefmarija prišel obiskat, pa se to ni zgodilo. Tako sem hrepenel po srečanju z njim, da sem sanjal, kako ga vidim prihajati na belem konju. Kljub temu pa ni pozabil name: vsak teden mi je po pošti pošiljal stripe.«^[3]

Od novembra 1927, ko se družina nastani v prestolnici, se Jožefmarija ni več ločil od svojih domačih; toda kmalu je duhovnik nenadoma postal tudi glava še neke druge družine. Tedaj sta gospa Dolores in Carmen materinsko poskrbeli za Santija.

»Tudi Jožefmarija se mi je veliko posvečal,« pripominja le-ta. »Kadar je utegnil, me je peljal ven na sprehod, zlasti ob nedeljah. Včasih me je vzel s sabo na prigrizek v kavarno Sotanillo, kjer se je srečeval s fanti, ki jih je apostolsko spremljal. Sam se nisem kaj dosti zavedal, kakšno delo je opravljal, bil pa sem tam. Pozneje mi Jožefmarija ni mogel več namenjati toliko časa, ker se je moral posvetiti prvim članom Dela. Zame je to bilo, kakor bi ponovno osirotel, saj sta mi bila Jožefmarija in Carmen kakor starša.«^[4]

Slutnja, da ga je na neki način zadela že druga osirotelost, ni bila plod muhaste občutljivosti, temveč je očetovsko srce njegovega brata Jožefmarija dejansko v sebi nosilo neko novo družino. S finim otroškim čutom in rahlim pridihom bojazni je Santi te priškele poimenoval »Jožefmarijevi fantje«. In njegove slutnje so se deloma uresničile, saj so

bili obiskovalci stanovanja na Ulici Martínez Campos vse številčnejši, stanje v shrambi gospe Dolores pa je vidno pričalo o njihovem dobrem apetitu.

Precej drugačno življenje je imela Carmen. Med drugim zato, ker je bila od njega dvajset let starejša in mu je prav zares, kot pravi Santiago, lahko bila kakor mati. Dom, osirotelost malega Santija in materino vdovstvo – ti trije dejavniki so se potegovali za velikodušne težnje njenega srca. Po drugi strani ji znotraj sveta ženskih čustev ni manjkalo kanček iluzorne romantične žilice, čeprav je z nogami trdno stala na tleh. Sanjala je o potovanjih in se rada predajala branju.^[5] Potem ko je prostovoljno zavrnila možnosti za poroko, ki so se ji ponudile, je Carmen nase prevzela skrb za Delo, ne da bi pri tem pozabila na svoje domače.

Ob materini smrti je bila hči stara prek štirideset let. Tisto prikupno rjavolaso dekle, kakršna je bila Carmen v svoji zgodnji mladosti, je bilo sedaj utrjena in pokončna ženska z dragocenimi izkušnjami iz časa vojne in miru, trdna v svojih prepričanjih, vztrajna pri uresničevanju svojih ciljev in kakor njena brata je imela nadvse široko srce.

Glede matere pa: lik gospe Dolores ozirom *ababice*, kot so ji rekli v Delu, je bil mojstrovina, odkrita šele po mnogih letih, s pomočjo katere se je našla rešitev za »prehodno obdobje«. Zato ni prav nič presenetljivo, da je sina obšel strah, ko je izvedel za njeno smrt. Kako naj znova vzpostavi vlogo, ki jo je babica tako učinkovito vršila? Kdo bi lahko nadomestil njeno posvečanje ženskam, ki so prihajale v Delo? Edino oče je bil tisti, ki je ustvarjal in na druge prenašal domače vzdušje, v katerem je

potekalo izobraževanje skupine žensk, ki so v tistem času čutile poklicanost v Opus Dei. Vsaka pobuda je prišla od očeta, toda ta je računal tudi na tihi zgled babice, v katere domu v Barbastru je bil vzgojen kot otrok. Ob izgubi gospe Dolores je bila njegova prva tožba naraven in ljubeč vzdih:

Bog moj, Bog moj, kaj si storil?
Jemlješ mi vse, vse mi vzameš.^[6]

Premišljeni načrt o tem, da bi babica sodelovala pri gospodinjskem upravljanju centrov in tako pomagala pri apostolskem delu, je bil že pred časom sprejeta odločitev. Za njen uspeh so člani Opus Dei Bogu izročili veliko molitev in žrtev.

Kmalu pa se je Jožefmarija zavedel, da je Gospod kot vedno korak pred človekom, da ve več in bolje. Gospa Dolores je prejela svoje plačilo in mesto, ki je ob njenem odhodu ostalo prazno, je zasedla Carmen.

Če pogledamo na stvari od zgoraj – kajti v ustanoviteljevem življenju ne gre motriti obzorja na drugačen način –, postanejo dogodki, ki so včasih po človeški presoji nerazložljivi, popolnoma smiselni skladno z odloki božje previdnosti. To je mogoče jasno razbrati iz tega, kar bo Jožefmarija dejal leta 1948, se pravi sedem let po smrti njegove matere in potem ko je Carmen prevzela vse njene naloge.

Na dan pred svojim odhodom v Rim, sredi maja 1948, se je Jožefmarija srečal z nuncijem in ta mu je povedal, da je v časniku *Osservatore Romano* prebral, da je Carmen na avdienci sprejel sveti oče. Iskreno presenečen je pristavil:

– Nisem vedel, da imate sestro.

– Pogledjte, g. nuncij, s kakšno skrbnostjo sta ob meni delali moja mati, n. p. v m., in sestra [...]: brez njiju se zdi nemogoče, da bi Delo

imelo to toplino krščanskega doma, družine.

Po kratkem premolku pa je dodal:

– Po drugi strani pa poglejte, kakšno milost nam je naklonil Gospod, da se obrekovanje tukaj ni razširilo že v tistih težkih časih, za katere veste tudi vi: kajti Carmen ima sedaj več kot štirideset let, takrat pa, ko sta mi začeli pomagati, jih je imela le dobrih dvajset ...^[7]

Tudi po zaslugi spoštljive in uglašene navzočnosti gospe Dolores in Carmen je ustanovitelj mogel vršiti obsežen in globok apostolat med ženskami. Od jeseni 1940 do jeseni 1942 je mnogim družinskim materam in drugim osebam, razkropljenim po provincah, nudil duhovno oskrbo v spovednici, medtem ko je čakal na otvoritev prvega ženskega centra.

V tistih letih »nasprotovanja dobrih« se je Carmen, odporna in odločna, z

dušo in telesom predala služenju Opus Dei. Kot del tega služenja je bilo treba zapolniti praznino, ki jo je za seboj pustila gospa Dolores. Carmen je svojo vlogo kot gospodinja in upraviteljica centra Diego de León opravljala z globokim čutom za odgovornost. Nikdar ni odnehala. Delala je neprestano, vendar brez živčnosti, ne da bi pri tem izgubila glavo, izogibala se je prerekanjem in se ni pustila zbegati drobnim nevšečnostim. Njene obveznosti so obsegale kup različnih področij: od iskanja in usposabljanja ženskega osebja do pouka o krščanskem nauku za te zaposlenke v gospodinjstvu.

Resnici na ljubo, Carmen se je v kuhinji res znala obrniti in njene jedi so bile mojstrsko pripravljene, pa naj je šlo za cvrtje ali dušenje, za juho ali posladek. Toda v tistih časih je tudi dobrim kuharicam pošlo navdušenje spričo takšnega pomanjkanja živil, sistema racionirane nabave in celo

skrajno slabe kakovosti premoga, ki je gospodinje spravljala v obup. Kuhinja je bila v kleti in Carmen, ki je stanovala v prvem nadstropju, je dvajsetkrat dnevno hodila gor in dol po strmih in ozkih notranjih stopnicah, ki so povezovale posamezna nadstropja. Čiščenje in pranje sta bili še dve nadležni opravili v tisti hiši, kjer je kmalu prebivalo že več kot štirideset stanovalcev. Da pa bi bili zapolnjeni tudi možni trenutki oddiha, so bili tu še izredni dogodki, obedi z gosti, nadzorovanje dobav, popravila, zapisovanje izkušenj, dobrih ali slabih, in ob Carmen se je uvajala v delo tudi ena prvih članic Opus Dei: Nisa.^[8]

Vse te naloge z apostolsko razsežnostjo, ki jim sicer pravimo gospodinjska opravila, so bile neizogibne. K temu je dodala še svojo obzirno navzočnost in nadomestila babico pri delovnih srečanjih, kjer se

je krpalo in šivalo ter je Carmen vedno imela pripravljen kak nasvet ali pa anekdoto za popestritev vzdušja.

Nazadnje so jo čakale še nekatere zadolžitve, ki so bile prej pridržane babici, kot na primer pranje očetovega perila. Neka priča pripoveduje, kako se je v hiši Diego de León »v letih 1941 in 1942 teta Carmen včasih ‘jezila’ na očeta, kadar je na njegovih srajcah našla krvave madeže, posledice težke pokore, s katero je hotel podpreti razvoj ženske sekcije Dela, ki je bila takrat spet na začetku in je potrebovala nov zagon«.^[9]—

Carmen – *teta Carmen*, kot so jo klicali – si je kmalu pridobila naklonjenost vseh v Delu, članov in članic, ko je v celoti nadomestila babičino vlogo. Potovanja so v Delu dala povod za začetek nove družinske navade, da je popotnik

domov prinesel kakšno darilce, običajno bonbone ali drugo slaščico. Ponavadi je *babica* sladkarije hranila v predalu v svoji sobi. In kadar so na obisk prišli njeni *vnuki*, jim je vselej dala kak priboljšek, pred tem pa se je pustila tudi malo prositi.^[10]_____

Teta Carmen je to družinsko tradicijo utrdila na račun lastnega žepa. Tako ji je velevalo srce, čeprav sicer ni bila nagnjena k izkazovanju naklonjenosti. Takšna diskretnost pri izražanju čustev je veljala tudi v odnosih, ki so vladali med bratoma in sestro. Povezovala jih je globoka ljubezen, a tega niso pretirano kazali navzven. Tretjim osebam ni bilo lahko uganiti, do kod je segala ta ljubezen, ker Jožefmarija svojemu bratu in sestri nikoli ni naredil niti najmanjše usluge na račun Dela. Niti jima ni namenil ene same ure časa, predvidenega za izobraževanje njegovih duhovnih hčera in sinov. Spričo Jožefmarijeve gorečnosti do

njegovega nadnaravnega podviga je v Carmen nekajkrat prekipelo; a ko si je obrisala poslednjo solzo, se ji je obraz razvedril in je znova poprijela za delo. Dogajalo se ji je isto kot babici, ki se je pritoževala, češ da včasih ves dan ni videla svojega sina, čeprav sta živela v isti hiši.^[11]_____

Le malo ljudi je z gotovostjo vedelo, kako visoko je cenil trud svojih najbližjih sorodnikov. Njegova hvaležnost je bila namreč nekaj več kot zgolj posrečena kombinacija ljubezni in pravičnosti. Vsaka prejeta usluga, pa naj je bila še tako majhna, je v njegovi duši vzbudila zavedanje dolga, ki ga je bil z veseljem pripravljen poplačati. Jožefmarijeva hvaležnost se ni ustavila pri zadostnem povračilu. V njegovem spominu je vselej ostal občutek obveznosti, ki ni bila v celoti poravnana. In dobrotnikom je navadno poplačal z molitvijo,

mrtvičenjem in z nameni, ki jih je vključil v svojo mašo.^[12]_____

Kajti – le komu bi bil lahko dolžan več kot svoji rodni družini? Ljubezen in hvaležnost sta si podajala roko pri izpolnjevanju četrte zapovedi božje postave, ki jo je imenoval ***presladka zapoved dekaloga***.^[13]_____

Iz časa njegovega bivanja v Burgosu leta 1938 mu je na misel prišlo eno izmed potovanj z vlakom na fronto: prestopil je v Mirandi de Ebro, sledila je postaja Haro, in ko se je v Logroñu peljal mimo pokopališkega zidu, mu je poskočilo srce. Tam je ležal grob njegovega očeta.^[14]_____ Za ustanovitelja so posmrtni ostanki gospoda Joséja – iz razlogov onstran običajne sinovske ljubezni – bili pravcate relikvije. In sam pri sebi je sklenil, da jih bo nekega dne »odkupil«; da jih bo odkupil ter jih privedel nazaj iz pozabe in oddaljenosti; da jih bo odkupil za vse člane Opus Dei, ki so

po božjem načrtu še pred ustanovitvijo postali duhovni dolžniki tega plemenitega kristjana.

Ob različnih priložnostih je babica izrazila svojo željo, da bi poleg svojega soproga počivala v pričakovanju končnega vstajenja. In komaj je minila prva obletnica smrti gospe Dolores, je gospod José María Millán, nekdanji sošolec v logronjskem semenišču, ustanovitelja obvestil, da je urejeno, kar mu je ta naročil v zvezi z ekshumacijo posmrtnih ostankov svojega očeta. Z avtomobilom, in Ricardom Fernándezom Vallespínom za volanom, se je 27. aprila 1942 odpravil na pot, da bi iz Logroña prepeljal truplo gospoda Joséja Escrivája. Opremljena z vsemi potrebnimi dovoljenji sta oče in Ricardo v sredo, 29. aprila dopoldne, prispela na pokopališče ter s seboj prinesla skrinjico z ohišjem iz cinka. Približala sta se h grobu in zagledala

odstranjeno kamnito ploščo ter grobarje, kako so izkopavali zemljo. Kmalu so prišli do krste. Od nje so ostale le še trhle deske, ki so popustile pod težo prsti. Brez težav so zbrali kosti. Potem ko so v pokopališkem poslopiju skrinjico iz cinka zalotali, sta se nemudoma vrnila v prestolnico.^[15]_____

Prva oseba, ki jo je Jožefmarija srečal ob prihodu v Diego de León, je bila Nisa. Oče je bil oblečen v kratek črn plašč, pod roko pa je držal majhno skrinjo. Ko je zagledal Niso, ji je z mirnim glasom zadovoljno dejal: ***Tule imam posmrtne ostanke svojega očeta***, kot nekdo, ki je končno izpolnil nadvse častno obveznost.^[16]_____

V kapeli centra Diego de León je skrinjo postavil na mizico, prekrito s črnim blagom. Tam je ostala do naslednjega dne, razen nekaj ur, ko jo je moral odnesti v svojo sobo, kjer

jo je položil na posteljo, da ne bi ostala na tleh.^[17] Dne 30. aprila so skrinjico z dedkovimi posmrtnimi ostanki pokopali na madridskem pokopališču Almudena, ob vznožju babičine krste, po širini grobne jame.
[18]

Minilo je mnogo let, in ko je bila končana obnova hiše Diego de León, kjer je sedež Regionalne komisije Opus Dei v Španiji, je Jožefmarija lahko dokončal svoje pietetno dejanje. Posmrtni ostanki tako dedka kot babice so bili 31. marca 1969 preneseni v kripto te hiše.^[19] Tako sta naposled lahko počivala na kraju, ki jima je pripadal, v okviru družine. To dejanje ni bilo nekakšen častni privilegij, ki bi ga ustanovitelj hotel podeliti svojim rodnim staršem. Starejši člani Dela so ga namreč prosili, naj to stori kot izraz upravičene hvaležnosti do vseh dobrotnikov Dela, katerih predstavnika sta bila onadva, ki sta

pri tem poslanstvu sodelovala od samega začetka. Med dobrotnike je Jožefmarija prišteval vse starše, brate in sestre vernikov Opus Dei.

Danes, je dejal ustanovitelj nekega dne leta 1973, ko bom šel v kripto, kjer so pokopani moji starši, ne bom molil le zanje. Moja molitev v zahvalo in za zveličanje teh duš se bo razširila na starše, brate in sestre vseh, ki sestavljajo Opus Dei, in seveda bom molil za vse duše v vicah, vključno s tistimi, ki nas – prepričan sem, da so to počeli z dobrim namenom – niso razumeli ali pa so ovirali moje delo oziroma dejavnost Opus Dei.^[20]

* * *

Na prvem mestu in v največji meri so bili do hvaležnosti s strani Opus Dei brez kakršnegakoli dvoma upravičeni Escrivájevi. Pred Bogom je bilo ustanoviteljevo življenje stkano iz dolgov – duhovnih in

materialnih – do njegove rodne družine: do staršev, brata in sestre. In v trenutku, ko je zaživela gospodinjska oskrba oziroma *administracija* centrov Dela, je njegova zadolženost do matere in sestre občutno narasla. Nihče se tega ni zavedal bolj kot ustanovitelj. Carmen je sodelovala pri postavljanju temeljev za »apostolat vseh apostolatov« in se od svojega brata naučila, kako ravnati z zaposlenimi v gospodinjstvu.

Nekoč, najbrž leta 1944, je enemu izmed stanovalcev, ki so živeli v centru Diego de León, prišlo na misel nekaj, na kar je že prej marsikdo pomislil. Bolj kot radovednost je bilo to začudenje: Zakaj Carmen in Santiago nista bila člana Opus Dei? Mladeniču, ki je vprašanje zastavil očetu, bi ta prav lahko odgovoril, vendar je raje videl, da mu dvome kar onadva neposredno razjasnita: ***To je njuna stvar. Če hočeš, ju***

vprašaj sam, mu je odvrnil.^[21]

Odgovor je bil enostavno to, da osebna poklicanost Carmen in Santiaga ni bila v tem, da postaneta člana Dela, temveč da sodelujeta, tako kot sta to že počela.

↗ Naslednje poglavje

↗ Nazaj na kazalo

.....

^[1] Santiago Escrivá de Balaguer, RHF, T-07921, str. 35. Santiagovi spomini na njegovo sestro govorijo o poznejšem obdobju, ko je študiral na univerzi. Carmen je imela zelo dobre prijateljice. Imela je tudi več snubcev. Med njimi je bil Luis Otal, baron de Valdeolivos. Carmen se je odpovedala ustvarjanju lastne družine, zato da bi svojemu bratu Jožefmariju pomagala pri njegovem apostolatu.

^[2] *Prav tam*, str. 5. Tradicija obdarovanja otrok ob prazniku svetih treh kraljev je bila pri Escrivájevih tako globoko zakoreninjena, da je Santiago pričakoval kakšno darilo kakor prejšnja leta. O tem, kako so doživljali dan obdarovanja v Barbastru, nam nekaj povejo Jožefmarijeve besede, ko leta 1938 piše nekemu znancu: Pišem ti s ***tistim zaupljivim hrepenenjem, ki mi je navdajalo vso dušo, kadar sem kot otrok pisal svetim trem kraljem*** (Pismo iz Burgosa Enriqueju Alonsu-Martínezu Saumellu, EF-380204-1).

^[3] Santiago Escrivá de Balaguer, RHF, T-07921, str. 7.

^[4] *Prav tam*, str. 9.

^[5] Prim. *prav tam*, str. 4.

^[6] María Dolores Fisac Serna, RHF, T-04956, str. 12.

[7] RHF, AVF-0036. Zabeležka je datirana s 23. 5. 1948. Jožefmarija je z letalom Madrid–Rim odpotoval 20. maja.

[8] O tej temi in o obnašanju Carmen prim. Álvaro del Portillo, *Sum.* 512, 514; Narcisa González Guzmán, RHF, T-04989, str. 28; in Francisco Ponz Piedrafita, *Mi encuentro con ..., op. cit.*, str. 94–96.

[9] José Luis Múzquiz de Miguel, RHF, T-04678/1, str. 125; prim. tudi Santiago Escrivá de Balaguer, RHF, T-07921, str. 9; in Encarnación Ortega Pardo, RHF, T-05074, str. 56.

[10] Prim. Francisco Ponz Piedrafita, RHF, T-04151, str. 42.

[11] Prim. Narcisa González Guzmán, RHF, T-04989, str. 42; prim. tudi Juan Udaondo Barinagarrementería, *Sum.* 5030.

^[12] Med dobrotnike je prišteval tudi obrekljivce, ***ker nam pomagajo k prečiščenju. Moramo jih imeti radi in moliti zanje*** (Juan Hervás Benet, v: *Testimonios ...*, op. cit., str. 203).

^[13] Prim. Álvaro del Portillo, *Sum.* 505.

Ne gre pozabiti, da je bila hvaležnost do članov njegove družine, do Escrivájevih, sorazmerna z zahtevami, ki jim jih je kot ustanovitelj nalagal. V tem pogledu je bila poklicanost Carmen in gospe Dolores poklicanost k sodelovanju pri razvoju Opus Dei. Takšen je duh, ki veje iz nekaterih Jožefmarijevih pisem, na primer:

Predraga mati, predraga Carmen in Santiago. Jezus vas obvaruj!

Veliko mislim na vas in prosim Gospoda, naj vam dá veselja, da bi nam lahko še naprej pomagali pri našem delu. Upam, da bo že čez

***nekaj mesecev napor, ki ga Bog in
jaz pričakujeva od vas, manjši. Do
takrat pa delajte to za Njega***
(Pismo iz Leóna, EF-400731-1).

[14] Prim. Pismo iz Zaragoze članom
Dela v Burgosu, EF-380509-1.

[15] O potovanju v Logroño (od 17. do
29. 4. 1942) in ekshumaciji posmrtnih
ostankov gospoda Joséja Escrivája
Corzána: prim. RHF, D-05851. Prim.
tudi potek in kronologijo potovanj:
RHF, D-15200, D-15013 in D-15014.

[16] Prim. Narcisa González Guzmán,
RHF, T-04989, str. 57–58.

[17] Prim. María Dolores Fisac Serna,
RHF, T-04956, str. 16.

[18] Prim. RHF, D-05851.

[19] V obrazcu, izpolnjenem ob
ekshumaciji na pokopališču
Almudena, je zapisano: »José Escrivá
Corzán – pokop: prednosten; *meseta*

2; zona A; cuartel 5; manzana 57; letra A; truplo št. 2; pokopan 30. aprila 1942. Prenesen 31. 3. 1969 v kripto *Colegio Mayor Sta. Cruz*» (RHF, D-05851).

Originalna zapisnika o pokopu sta bila položena v vsakega od obeh grobov v kripti. Fotokopija izvirnika: RHF, D-07778-II-1 in 2.

^[20] Javier Echevarría, PR, str. 1578.

^[21] Prim. Juan Udaondo Barinagarrementería, *Sum.* 5031.

Andrés Vázquez de Prada

© Fundación Studium